

I DISTANSUTBILDNINGENS SPÅR

En undersökning för förståelse av
distansutbildningens påverkan

KONSTFACK
University of Arts, Crafts and Design

IN THE AFTERMATH OF DISTANCE EDUCATION

A survey to understand
the impact of distance education

Szilard Gango

Institutionen för bild- och slöjdpedagogik

Självständigt arbete i Bild 30 hp

Ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i gymnasieskolan (Bild - Media)

VT22

Handledare: Camilla Gåfvels

Examinator: Cecilia Andersson

Abstrakt

Denna studie undersöker elevers och lärares erfarenheter och åsikter kring distansundervisning i ämnet bild på gymnasiet. Beståndsdelarna, i form av teori och ramverk, belyser distansundervisning i ämnet bild från olika vinklar. Eftersom distansundervisning kräver användande av olika medier baseras teorin på en kartläggning av dels David Buckinghams tankar om vad media är, dels Gert Biestas tankar om utbildning. Vidare går undersökningens teoridel djupare in på hur formativ bedömning förhåller sig till distansundervisning. Det här examensarbetet handlar med andra ord även om – och synliggör ifall – det finns svårigheter med att följa, kunna förstå och bedöma elevernas arbete rättvist i distansundervisning. Förhoppningsvis kommer detta i förlängningen att hjälpa bildlärare som arbetar på distans.

Kvalitativ forskning ger svar på frågorna som tas upp i undersökningen, med hjälp av tematisk analys och personliga intervjuer. Empirin består av information och åsikter från två lärare och sex elever på en gymnasieskola.

Genom intervjuernas transkribering och efterföljande samtalsanalys ger studien svar på frågorna: Hur påverkar distansbaserad undervisning utveckling av ämneskunnande för elever, respektive vad gör undervisningsformen för betygssättning i ämnet bild? Gestaltningen sker med hjälp av fotografier tagna/bearbetade på olika sätt på olika platser vid olika tillfällen. Dessa bilder är miniatyriserade och tryckta på A4-papper för att känna av avståndet; som är främsta kännetecknen för distansundervisningens förutsättningar. Bilderna är synliga med hjälp av ett elektroniskt mikroskop. Genom hörlurarna blir elevers och lärares åsikter även skönjbara i poetisk form.

Nyckelord:
bild, distans, bedömning, medium

Innehåll

Abstrakt	2
1. Inledning	4
1.1 Introduktion	4
1.2 Bakgrund	5
1.2.1 Problem med formativ bedömning i skolan	7
1.4 Syfte	7
1.5 Frågeställningar	8
2. Empiri	8
3. Urval och avgränsning	8
4. Metod	8
4.1 Gestaltningen	8
4.2 Kvalitativ forskning	9
4.3 Semistrukturerade intervjuer	10
4.4 Tematisk analys som analysmetod	11
5. Etik	12
6. Teori och tolkningsram	12
7. Tidigare forskning	15
8. Bearbetning och analys	18
8.1 Minskad motivation och social isolering	18
8.2 Olika uppfattningar om betyg	20
8.3 Fördelar med distansundervisning	22
8.4 Olika lektioner möter olika krav	23
8.5 Formativ utvärdering förlorar sin formatering	24
9. Tolkning och resultat	27
9.1 Bli till tillsammans	28
9.2 Bedömningen i fokus	31
10. Slutdiskussion	34
10.1 Om gestaltningen: Försinnligande	34
11. Referenser	36
Tryckta källor:	36
Otryckta källor	37
Bilaga 1 – Samtyckesblankett	39

1. Inledning

1.1 Introduktion

Det är svårt att skriva om, och genomföra en studie om distansutbildningen år 2022, utan att nämna Covid-19 som expanderade snabbt till en pandemi. World Health Organization meddelade den 11:e mars 2020 att Covid-19 är en pandemi.¹ När covid-epidemin bröt ut var det omöjligt att säga hur länge den nya livsstilen skulle pågå. Skolorna stängde portarna med stor plötslighet, sjukhusen fick inga besökare och flygplatserna tömdes helt. Skolor har ställts inför ett nästan helt nytt fenomen. Det är helt nytt ur synvinkeln att distansundervisning som enda metod aldrig har införts. Men nu hade vi inget val.

Kort efter starten av undervisningen på distans kom larm från överallt. Elever tappas den trygga skolatmosfären och väletablerade undervisningsmetoder blir plötsligt okontrollerbara, som när kompassen går in i ett magnetfält. Distansutbildning är ingen ny uppfinning. Vad vi däremot inte vet är vilken påverkan det har haft och kommer att ha på människor, elever och framtiden.

Även om pandemin (definitionsmissigt) är global fokuserar denna studie på Sverige. Året efter, 2021, gick Skolverket ut med ett pressmeddelande som bekräftade att det finns en risk att gymnasieelever inte får de kunskaper de skulle ha skaffat sig genom närundervisning.² Under min sista verksamhetsförlagd utbildning (VFU) konstaterades med ökad oro, förutom att skolan verkade väldigt tom, det faktum att studenterna hade varit mer slarviga i sitt arbete under distansundervisning. Nedgången i uppmärksamhet och den därav följande kvalitetsförsämringen var utbredd i elevernas arbete och sågs som ett problem bland lärarna. Denna uppmärksammade problematik är grunden till den här undersökningen.

Den andra uppseendeväckande saken med detta fenomen är hur lärare reagerade på den plötsliga uppkomsten av distansundervisning. Tittade lärare på elever och deras arbete med

---

¹ Folkhälsomyndigheten, "Spridningen av covid-19 är en pandemi", 2020-03-11, <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/mars/spridningen-av-covid-19-ar-en-pandemi/> [hämtad 2022-03-05].

² Skolverket, "Pandemin en stor utmaning för skolan", 2021-05-21, <https://www.skolverket.se/om-oss/press/pressmeddelanden/pressmeddelanden/2021-05-21-pandemin--en-stor-utmaning-for-skolan> [hämtad 2022-03-08].

andra ögon och hur de reagerade på distansundervisning? På vilket sätt förändrades skolundervisningen från att vara platsburen i ett fysiskt rum till att ske på distans?

Tänkarna som följt mig är hur pandemin påverkar elevernas utveckling, men även den ökade arbetsbelastningen för lärarna i och med de ändrade formerna för undervisningen.

1.2 Bakgrund

Världen går framåt. Parallellt med att samhället förändras, ändras skolan. Skolans trögrörlighet är ibland i takt med tiden, ibland inte. Eftersom samhället blir alltmer digitaliserat finns det fog att fundera över skolans kunskapssyn och hur skolan möter upp samhällsförändringarna i undervisningen. Under de senaste åren har intresset ökat för distansutbildning.

Kerstin Bergqvist & Roger Säljö skriver i *Learning to Plan* att typisk rutinpraxis, som är inbyggd i en institution och har långa traditioner, består av flera lager som inte alltid är lätta att beskriva. Vi kallar dessa övade färdigheter och kompetenser för undervisning och lärande. Klassrummet är inget annat än en enhet där allt alltid förändras, eller nästan allt. Det finns grunder som finns kvar – traditioner – vilket kan säga känneteckna institutionella praktiker.³ Detta kan med andra ord översättas, formuleras om och infogas i en annan bild om man vill. I mitt exempel, även om tekniken som bilfabrikerna använder snabbt utvecklas, och även om det inuti bilarna finns nyare och nyare teknik, så är grundkonceptet oförändrat och detsamma för alla fordon. Den har fyra hjul och en låda att sitta på. Som skolan. Det har ändrats många gånger, anpassats efter efterfrågan och nyare teknik har kommit, men grunden finns kvar. Bergqvist & Säljö fortsätter:

By participating in various communicative activities, and by being involved in the negotiation of meaning in diverse settings, children learn how to be students and how to do school, to use ethnomethodological parlance.⁴

Med utgångspunkt från en synvinkel där kommunikation är principen, kan vi säga att skolan i sig är en institution där samtalet är en ständig upprepning av interaktionsmönster inom diskursgemenskapen.⁵ Det vill säga skolan är en plats där elever lär sig, att bli och vara, genom att samtala med varandra.

---

³ J.L. van der Linden & Peter Renshaw (red.), *Dialogic learning: shifting perspectives to learning, instruction, and teaching*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2004, sid. 109.

⁴ Linden & Renshaw, 2004, s. 110.

⁵ Linden & Renshaw, 2004, s. 110.

I Sverige finns det inga hinder för distansundervisning för elever i gymnasieskolan. Enligt Skolverket finns det dock ” [...] begränsningar av i vilka utbildningar eller i vilka ämnen eller kurser i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som distansundervisning får användas.”⁶ En lärare som arbetar med elever på distans behöver anpassa utbildningen för att kunna hjälpa eleverna framåt. Detta kan uppnås bland annat genom att interagera med elever.

Läraren behöver interagera med eleverna på olika sätt för att hjälpa dem framåt. Det är också nödvändigt att eleverna har regelbunden kontakt med en lärare för att de till exempel ska få utrymme för att ställa frågor.⁷

En av de viktigaste riktlinjerna som en bildlärare ska följa kommer från *Skolverket*.

Utbildningen ska ge eleverna möjlighet att arbeta skapande. Både individuellt och i samverkan med andra ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att kommunicera tankar och idéer med estetiska uttrycksmedel.⁸

Detta stöds också av vad som framgår i boken *Gymnasieskola 2011* som är utgiven av Skolverket. När den nya reformen kom 2011, introducerades den nya reformerade gymnasieskolan och bland annat står följande: ”Gymnasieskolan blev under början av 2000-talet alltmer varierad och svår att överblicka. Antalet specialutformade program ökade kraftigt liksom utbudet av lokala inriktningar och lokala kurser.”⁹ Denna ökning har orsakat problem för både elever och föräldrar. Detta berodde på att det var svårt att förstå vad eleverna skulle göra under sin utbildning och vad slutresultatet skulle bli.

Elevernas arbete behöver utvärderas. Formativ bedömning är utgångspunkten, men om utbildningen sker digitalt har nya lösningar dykt upp. Exempelvis program som är kapabla till att rätta själva, eller program som frågar tillbaka och till och med program som kan ge förslag för elever att kunna hitta lösning.¹⁰ Men formativ återkoppling på distans eller i en digitaliserad miljö kan medföra att återkopplingen blir digital och att eleverna har svårt att förstå vad som egentligen menas.¹¹

---

⁶ Skolverket, “Distansundervisning”, 2022-03-04, <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/distansundervisning> [hämtad 2022-03-07]

⁷ Skolverket, Distansundervisning.

⁸ Skolverket, Estetiska programmet, https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/program?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fprogram.htm%3FprogramCode%3DES001%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa9295#anchor_4, 1 mars 2022

⁹ Skolverket, *Gymnasieskola 2011*, Stockholm, 2011
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2597>, sid. 12.

¹⁰ Skolverket, *Att planera, bedöma och ge återkoppling: stöd för undervisning*, Stockholm, 2021
<https://www.skolverket.se/publikationer?id=7824>, sid. 30.

¹¹ Skolverket, *Att planera, bedöma och ge återkoppling: stöd för undervisning*, sid. 31.

1.2.1 Problem med formativ bedömning i skolan

Formativ och summativ bedömning är inte två olika koncept som skolan använder separat. Vilket som används beror på situationen och syftet med bedömningen. Utvärderingen utgår dock från skolans vägledande dokument (styrdokument) och utifrån det riktas fokus på slutmålet med själva bedömningen.¹² När man talar om en formativ bedömning är det viktigt att tänka på att formativ bedömning egentligen har två riktningar eller dubbelhet. Den ena är att läraren ska ha en otvivelaktig syn på elevens utveckling för att kunna ge formativ feedback, och den andra är att kunna göra designändringar efter behov för att hjälpa elever att upptäcka saker som sannolikt kommer att intressera dem.¹³ Och det framgår i Vetenskapsrådets delrapport *Formativ Bedömning på 2000-Talet* att "Det finns över huvud taget ett stort behov av studier som på olika sätt undersöker och problematiserar såväl organisation av som arbete med formativa praktiker i klassrummen."¹⁴ Vilket tyder på att det behövs mer forskning i ämnet.

I en av sina presentationer beskriver Ingrid Carlgren att formativ bedömning, trots Vetenskapsrådets publicering som skriver att det fortfarande finns problem med formativ bedömning i skolorna, enligt den nuvarande uppfattningen är det bästa alternativet. Det påstående Vetenskapsrådet gör är dock ett falskt sådant, säger Carlgren.¹⁵ Carlgren beskriver fenomenet som baklängespedagogik, med vilket hon menar att själva undervisningspraktiken håller på att utvecklas eller omvandlas till bedömningspraktik.¹⁶ Hon menar bland annat att kunskaper omvandlas till förmågor. Baklängespedagogik kan förstås, enligt Carlgren, som att eleven förstår, exempelvis hur eleven ska analysera en dikt, och målet blir att eleven visar sin förmåga att analysera dikten, i stället för att förstå dikten.¹⁷ Detta kan bli en särskilt svår problematik vid distansundervisning.

1.4 Syfte

Pandemin kastade sig in i vårt liv och förändrade det i många fall. Mot ovanstående bakgrund är studiens syfte att undersöka hur distansutbildningen påverkar elevernas och lärarnas uppfattningar om formativ distansundervisning i ämnet bild. Inte bara med sikte på framtiden

---

¹² Skolverket, "Kunskapsbedömning i skolan - praxis, begrepp, problem och möjligheter", 2011, <https://www.skolverket.se/publikationsserier/stodmaterial/2011/kunskapsbedomning-i-skolan---praxis-begrepp-problem-och-mojligheter/sid17> [hämtad 2022-03-07].

¹³ Skolverket, "Kunskapsbedömning i skolan - praxis, begrepp, problem och möjligheter"

¹⁴ Vetenskapsrådet, *formativ bedömning på 200-talet. Delrapport*, 2015, s. 73.

¹⁵ Ingrid Carlgren, *Skolforskning Stockholms stad*, [video], YouTube, publicerad 20 november 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=gEviBS1HpE&t=2587s>, [hämtad 11 mars 2022].

¹⁶ Carlgren, *Skola och Samhälle*.

¹⁷ Carlgren, *Skolforskning Stockholms stad*.

utan också sett till nuet, där detta examensarbete ger en översikt över hur elever och lärare har upplevt sin första tid av distansundervisning i ämnet bild. Målet är att använda dessa erfarenheter för att bättre kunna hantera undervisning i framtiden.

1.5 Frågeställningar

Hur påverkar distansbaserad undervisning elevers utveckling av ämneskunnande?

Vad gör undervisningsformen för bedömning i ämnet bild?

2. Empiri

Studien baseras på åtta intervjuer, med lärare och elever, som bearbetats med tematisk analys. Det empiriska materialet består av ljudinspelningar. Allt ljudmaterial har transkriberats. Som gestaltning och vidare analys av studiens empiriska material har jag fotograferat olika skolor, deras ingångar, för att kommunicera närhet och distans med mikroskop som markör. Bilderna har bearbetats på olika digitala sätt beroende på vilken "känsla" de uttrycker. Detta är också i linje med syftet med studien. Mikroskopet uttrycker avståndet och olika digitala tekniker uttrycker olika känslor från intervjupersonen. Ljudet som – i gestaltningen – kan följas med hörlurar sammanväver avståndet med nuet. Detta resulterar i harmoni.

3. Urval och avgränsning

Denna studie använder sig av ett bekvämlighetsurval, samt avgränsades utifrån intervjuer med sex gymnasieelever och två lärare på en och samma skola.

4. Metod

Detta examensarbete handlar inte bara om ett ämne. Studien belyser dels hur distansundervisning påverkar elever och pedagoger, dels kartlägger det svårigheterna med att klassificera distansundervisning. Idémässigt bygger denna forskning på en kvalitativ tradition.

4.1 Gestaltningen

Gestaltningen formades med hjälp av fotografier, ljudinstallation och mikroskop. Jag tog bilderna med en handhållen telefon och bearbetade dem med ett bildredigeringsprogram och förminskade dem. Motivet på bilderna är noga utvalt. Bilderna är tänkta att ge ett urval av tankar och att återge vad jag som elev och blivande lärare har upplevt och känt under distansundervisningen och epidemin. En slags vy över min fönsterserie av bilder hur jag gick igenom isoleringen.

Jag gjorde också en ljudinstallation för att göra den mer rättvis och transparent och för att lyfta fram svårigheterna med distansundervisning och dess positiva effekter. Eftersom målet är att gestalta avstånd eller distans, är bilderna miniatyriserade och kan bara ses i mikroskop. För att upptäcka gestaltningen kommer en bild jag har tagit att skrivas ut och ordet distans kommer att synas tydligt.

4.2 Kvalitativ forskning

”Kvalitativ forskning tenderar att förknippas med ett holistiskt perspektiv.”¹⁸ Braun och Clarke år 2013 skriver att kvalitativ forskning inte bara är en serie av olika kvalitativa tekniker, utan också dess tillämpning inom ett kvalitativt paradigm.¹⁹ Orden som talas under intervjun leder vidare mot att hitta svar på studiens frågeställning. En kvalitativ studie fokuserar samtidigt på djupgående detaljer, och detta är möjligt när studien inte är storskalig.²⁰ I kvalitativ forskning är forskaren det viktigaste instrumentet eftersom forskaren är den som utvärderar och gör tolkningar. Det betyder att forskarens bakgrund, värderingar och identitet spelar roll för hur data analyseras.²¹

Reflexivitet spelar en stor roll i socialt skrivande, samt kan beskrivas som nedan.

Ett förhållningssätt som innebär återkommande tänkande/reflekterande kring – hur den egna närvaron, metoder, värderingar och beslut innebär en – påverkan på såväl situationen som undersöks som den kunskap som framträder (Bryman, 2012).²²

Reflexivitetens mångfald kan användas till flera saker. Först och främst är förstås hur respondenternas roll kan lyftas fram och hur respondenterna förhåller sig till forskare. Men den har också andra roller att spela. Den kan också användas för att uppmärksamma när någon inte bara koncentrerar sig på själva samtalet, utan också på en viss del av samtalet. Detta möjliggörs av den konstituerande bilden av samtalet. Naturligtvis höll jag också i minnet att min avsikt med denna forskning endast styrdes av goda avsikter. Men som Vivien Burr skriver, hur långt borta det reflexiva målet än är kan man inte undvika att det är de saker jag själv uppfattar som väger mycket i slutändan.²³

---

¹⁸ Martyn Denscombe, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018, s. 24.

¹⁹ Virginia Braun & Victoria Clarke, *Successful qualitative research: a practical guide for beginners*, SAGE, Los Angeles, 2013, s. 4.

²⁰ Denscombe, 2018, s. 23.

²¹ Denscombe, 2018, s. 25.

²² Alan Bryman, *Social research methods*, Fifth edition, Oxford: Oxford University Press, 2016.

²³ Vivien Burr, *Social constructionism*, Third edition., Routledge, London, 2015, sid. 168.

4.3 Semistrukturerade intervjuer

Åtta personliga intervjuer genomfördes för den här studien. Det finns många fördelar med personliga intervjuer. Personliga intervjuer är ganska enkla att arrangera, eftersom det bara krävs att två människor träffas, sitter ner och pratar. En annan fördel är att det är bara deltagares åsikter och uppfattningar som kommer till ytan. Den tredje är att personliga intervjuer är ganska enkla att kontrollera. Dessutom är en fjärde fördel att personliga intervjuer är enklare att jobba med eftersom det är bara en röst som behövs urskiljas.²⁴ En tydlig nackdel med intervjuer är att det är svårt att uppnå konsistens och att de är mycket tidskrävande.²⁵ Den personliga intervjun lämpar sig väl för småskaliga vetenskapliga projekt.²⁶ När man intervjuar någon är det troligt att saker kommer upp som annars är svåra att lägga märke till och som kan hjälpa dig att förstå någons erfarenhet eller avsikter.²⁷ Därför valdes denna metod till denna studie; för att få fram de uttryck som hjälper oss att bättre förstå lärares och elevers upplevelser.

Intervjufrågorna kretsade kring upplevelser av distansutbildningen, och lärarna fick möjlighet att berätta om sina upplevelser. Samtliga frågor är tillgängliga i bilaga 1. I alla intervjuer fokuserade jag som intervjuledare på att ha samma röst och attityd under intervjun, samt att ämnet inte skulle svänga för långt åt något håll och på så sätt underlätta urvalet i analysen.

I tabellen nedan visas intervjuernas tidslängd.

Lärare

Första intervju		Andra intervju	
Lärare 1	12 min 1 sek	Lärare 1	11 min 25 sek
Lärare 2	7 min 43 sek	Lärare 2	9 min 53 sek

Tabell 1: Den första och tabellen visar längden på intervjuer med lärare. Den första och andra intervjun genomfördes vid olika tidpunkter.

Elever

Elev 1	7 min 57 sek
Elev 2	4 min 26 sek
Elev 3	4 min 41 sek

²⁴ Denscombe, 2018, s. 270.

²⁵ Denscombe, 2018, s. 293.

²⁶ Denscombe, 2018, s. 268.

²⁷ Peter Sohlberg & Britt-Marie Sohlberg, *Kunskapens former: vetenskapsteori, forskningsmetod och forskningsetik*, Fjärde upplagan, Liber, Stockholm, 2019, s. 160.

Elev 4	5 min 55 sek
Elev 5	7 min 7 sek
Elev 6	7 min 51sek

Tabell 2: Den andra tabellen visar längden på intervjuer med elever.

4.4 Tematisk analys som analysmetod

Enligt Braun och Clark är tematisk analys en tillförlitlig riktlinje för analys av kvalitativa data. Denna form av analys är också en metod som används mycket inom psykologin på grund av sin flexibilitet.²⁸ I studien används tematisk analys som analysmetod. Att valet föll på tematisk analys beror på att formen för tematisk analys i grunden bygger på ett antal teman som blir arbetets utgångspunkt.²⁹ Intervjupersoner kommer att vara synliga när de behövs och när de har något att tillföra ämnet.

Beskrivningen blir då en blandning av översiktliga referat och illustrerande citat från intervjupersonerna. Här blir det de teman som studien tar upp som skapar sammanhanget och det är inte givet att vi får någon helt sammanhängande bild av de personer som ingår i själva studien.³⁰

En av fördelarna med denna metod är att den tematiska analysen är öppen och låter detaljerna i en komplex data utforskas.³¹ Eftersom den tematiska analysen letar efter data som dyker upp upprepade gånger under intervjuerna, valde jag tematisk analys som analysmetod – inte bara för att den bygger på de utgångspunkter som redan beskrivits i raderna ovan – också för att den letar efter framväxande data som dyker upp i en repetitiv form under intervjuerna. Det viktiga är att inte förbise det faktum att den tematiska analysen inte har strikta regler att följa, utan slutresultatet ska ge information om vad som gjordes och varför.³²

Steg 1	I första steget transkriberade jag intervjuerna med ett transkriberingsprogram och läste dem fram och tillbaka. Det här hjälpte mig att lära känna materialet ordentligt. Under den här tiden spelade jag också in de primära tankarna.
Steg 2	I det andra steget skapade jag olika koder för att karakterisera data. Jag lade till olika färger i koderna för att inte förväxla dem. Jag grupperade sedan dessa data i olika grupper. På denna nivå är uppgifterna fortfarande bara skisserade. De olika materialen identifierade jag sedan i abstrakt läge. (Latent nivå) Poängen här var att se saker upprepas.

²⁸ Virginia Braun & Victoria Clarke, *Using thematic analysis in psychology*, *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, 2006, s. 77.

²⁹ Sohlberg & Sohlberg, 2019, s. 122.

³⁰ Sohlberg & Sohlberg, 2019, s. 122.

³¹ Braun & Clarke, 2006, s. 78.

³² Braun & Clarke, 2006, s. 86.

Steg 3	I det tredje steget konverterade jag all kod som skapades till teman. Därefter kontrollerade jag materialen för att kunna se om de liknade varandra och vilka teman som hade likheter. Dessa grupperades. En tematisk karta utarbetades också.
Steg 4	I det fjärde steget gjorde jag en kontroll och inspekterade materialet. Målet var att jämföra det fjärde steget med det första för att se om jag missat något och att undersöka hur stor skillnad det är i innehållet i det aktuella materialet jämfört med det första steget.
Steg 5	I det femte steget namngav jag de olika ämnena och arbetade sedan fram specifika definitioner och identifierade de olika namnen. I det här steget gick jag också tillbaka till det andra steget för att se till att jag inte blandade ihop namnen med färgerna.
Steg 6	Resultatet analyserade jag i relation till forskningsfrågan, tidigare forskning och teori. 33

Tabell 3: Den tredje tabellen visar stegen jag tog tills de olika ämnena utkristalliserades.

5. Etik

Alla deltagare informerades om frivilligheten avseende sitt deltagande i undersökningen och om sina rättigheter att avbryta sitt deltagande. Elever och lärare gav sitt samtycke till att delta i studien och skrev under ett formellt medgivande. De informerades också om syftet med studien och om möjligheten att närsomhelst kunna avbryta sin medverkan. Eftersom alla som deltog i undersökningen var över 15 år, erhöles inte deras föräldrars samtycke. Samtliga deltagare har anonymiserats med fiktiva namn.³⁴

6. Teori och tolkningsram

Vi kan inte bortse från det faktum att vi idag lever i en medierad värld. Och för att vi ska kunna förstå undervisnings-, utbildnings- och bildningsuppdrag inom media behöver vi även ha inblick i hur världen medieras.³⁵ Medium i enlighet med Buckingham's teori är egentligen allt som har med moderna kommunikationsformer att göra, inklusive böcker och dator och internet.³⁶ Detta har stor relevans för distansundervisningen. Det betyder också att alla medier som vi lärare och elever använder i skolan för att undervisa (inklusive läroböcker)

³³ Braun & Clarke, 2006, s. 87.

³⁴ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Stockholm, 2002 https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf, sid. 12.

³⁵ Pedagog vid institution IBIS, Konstfack, Föreläsning 2020-02-10, föreläsning.

³⁶ David Buckingham, *Media education: literacy, learning and contemporary culture*, Polity, Malden, Mass., 2003, [e-bok], sid. 5.

är ett komplex som kan användas enhetlig. Medier ska inte ses som något som öppnar upp världen för oss, utan som ett medel för förmedling i samspelet mellan världen och människor.

The media do not offer a transparent window on the world. They provide channels through which representations and images of the world can be communicated indirectly. The media intervene: they provide us with selective versions of the world, rather than direct access to it.³⁷

För att närma oss tolkandet av medierna måste vi förstå att allt beror på vilken typ av kunskap en skola tar hänsyn till. Det finns skillnader. Det räcker om vi vänder våra blickar mot Finland exempelvis.

De finska proven prövade i en mening hur väl eleverna läst läroboken och detta mättes sedan kvantitativt med poäng. I Sverige fanns hierarkisk kunskapssyn, där faktakunskaper räckte för betyget G, medan de högre stegen krävde mer av förståelse och analys.³⁸

Ett annat exempel på skillnad är att i Sverige har till exempel lärare varit tvungna att möta betydligt fler reformer än i Finland. Detta innebar också att samtidigt som de finska skolorna var stabila fick lärare byta praktik flera gånger i Sverige.³⁹

Vilka människor vi blir till i slutändan, och hur vi bildas som människor, kan sägas vila på skolans kunskapssyn. Hur vi sedan tolkar vilken kunskapssyn skolan bör möjliggöra, kan vi besvara på två olika sätt. Jag kommer att fokusera mer på den progressivistiska kunskapssynen. Anledningen är att den traditionella kunskapssynen är problematisk att applicera på distansundervisning i ämnet bild.⁴⁰ *Progressivism* är Deweys pedagogiska tankar⁴¹ som till skillnad mot den traditionella kunskapssynen (additiv kunskapssyn som ser eleverna som en sorts tom behållare som ska fyllas med kunskap och efter utbildningen ska man besitta ett visst stoff av kunskap) förser bildningen med andra normer.⁴² Ingrid Carlgren förklarar skillnaden på det följande sättet: ”Medan traditionalister betonar struktur och tydligt kunskapsinnehåll betonar progressivisterna elevernas behov och intressen.”⁴³

---

³⁷ Buckingham, 2003, s. 18.

³⁸ Skolverket, ”Skillnad i syn på kunskap skapar skillnad i betygsättning”, 2020-10-12 <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/skillnad-i-syn-pa-kunskap-skapar-skillnad-i-betygsattning> [hämtad 2022-03-07].

³⁹ Skolverket, ”Skillnad i syn på kunskap skapar skillnad i betygsättning”.

⁴⁰ Pedagog vid institution IBIS, Konstfack, Föreläsning 2020-02-10, föreläsning.

⁴¹ ”Progressivism”, i *Nationalencyklopedin* (NE), <https://www-ne-se.konstfack.idm.oclc.org/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/progressivism> [hämtad 2022-03-13].

⁴² Pedagog vid institution IBIS, Konstfack, Föreläsning 2020-02-10, föreläsning.

⁴³ Ingrid Carlgren, *Skola och Samhälle*, 5/9 2011, <https://www.skolaochsamhalle.se/flode/skola/ingrid-carlgren-progressivismens-manga-ansikten/>, [hämtad 2022-03-10].

I det progressivistiska perspektivet ska eleverna besitta olika förmågor och kan reflektera över sin och andras kunskap. Genom progressivismen höjs därför vår uppmärksamhet genom att erkänna att elever inte kommer in tomhänta. Fokus ligger på att hjälpa eleverna att få den hjälp de behöver för att fungera i sin samtid. Pedagoger ska inte bara se vad som är värt att se eller uppfatta, utan också urskilja vad andra behöver. Detta ska inte tas i allmänna termer, utan på ett personligt och unikt sätt, att för andra visa en väg; som kan få individen att rikta sin blick mot något som är intressant.⁴⁴ Kunskap ska i första hand betraktas som något människor har nytta av och kan bruka i sina liv. Kunskap är något som har konsekvenser för människor – hjälper dem att hantera sin situation, utvecklas, lösa problem.⁴⁵ Denna kunskapssyn indikerar att kunskap har relevans i människornas aktiva liv.

Gert Biesta framhäver att undervisningen handlar om att lärandet ska fokusera på att låta subjektet uppstå.⁴⁶ Utbildning enligt Biestas tankar behöver ge plats för det faktum att inhämtande av kunskap sker genom transcendentalt våld.⁴⁷ Derrida skrev om transcendentalt våld redan 1978. Det som menas med transcendentalt våld är att utbildningen kräver att subjektets suveränitet måste bli kränkt (med svåra frågor) för att subjektet ska kunna bryta sig in i världen.⁴⁸ Det vill säga utbildningen handlar inte bara om en sorts transaktion av lärandet utan även om att låta subjektet själv bryta sig in i världen.⁴⁹ Detta är inget man kan göra ensam och det kräver att rummet är befolkat med olika kompetenser som gör att alla kan bli till på ett nytt sätt tillsammans.⁵⁰

Den här undersökningen vilar delvis på socialkonstruktionismen som utgångspunkt. Socialkonstruktionism är en teoretisk infallsvinkel som agerar som en förlängd arm till relationell kunskapssyn. Teorier om social konstruktion uppmuntrar oss att närma oss världen med ett slags kritik eller utvärdering. Det uppmuntrar oss att inte uppfatta utrymmet omkring oss som en sorts information som existerar utan fel. Det ger oss också befogenhet att konfrontera åsikten att det vi kallar traditionell kunskap bygger på oberoende observation.⁵¹ Socialkonstruktionismens princip är alltså att alltid vara skeptiska till den bild som världen

---

⁴⁴ Gert Biesta, *Bortom lärandet: demokratisk utbildning för en mänsklig framtid*, Studentlitteratur, Lund, 2006, sid 46.

⁴⁵ Pedagog vid institution IBIS, Konstfack, Föreläsning 2020-01-20.

⁴⁶ Biesta, 2006, sid. 46.

⁴⁷ Biesta, 2006, sid. 33.

⁴⁸ Biesta, 2006, sid. 36.

⁴⁹ Biesta, 2006, sid. 34.

⁵⁰ Biesta, 2006, sid. 34.

⁵¹ Burr, 2015, sid. 2.

ger oss i ett första ögonblick. Om vi intar åsikten att vi är motståndare till den världsbildens grund som hävdar att den kunskap vi får i våra liv inte kommer från en eter som finns omkring oss, uppstår naturligtvis frågan: Varifrån hämtar kunskap sina krafter då? Jo svaret som socialkonstruktionen ger är att vi människor bygger upp detta med varandra. Det består helt enkelt av det vi väver från och genom vardagliga interaktioner. Till exempel är tal och språk en sådan sak. Det som händer med människor varje dag är en sådan kraftfull resurs som möjliggör att vi människor kan uppnå olika kunskapsnivåer.⁵² Så i verkligheten innebär denna teori att eleverna själva söker och hittar sina egna uppfattningar beroende på vart de vänder sitt intresse och sin kunskap.

7. Tidigare forskning

Denna studie använder befintlig forskning som stöd och grund. En studie av Sema Kara från 2021 studerar bildlärares attityder till distansundervisning inom ämnet bild, vilket var en blixtnabb och nödvändig reaktion när skolor gick över till distansundervisning på grund av *Covid-19-pandemin*. Vi lever i en värld som tekniskt sett tillåter att distansutbildning tar plats i varje utbildningsinstitution. Distansundervisning är inte bara en undervisningsmetod som används av skolor, utan distansundervisning är ett komplex som används av människor även i andra sektorer.⁵³ Detta gör att distansundervisning har blivit ett verktyg som inte bara är knutet till ämnen utan även till individer. De tekniska möjligheterna med distansundervisning ger också ett slags bekvämlighet.⁵⁴

Detta betyder, och understödjer, att detta är en lämplig utgångspunkt för denna studie, eftersom det är syftet med studien att lyfta fram de erfarenheter som elever och lärare har fått i distansundervisning, och bidra till framtidens distansundervisning. Överallt i världen där skolan har övergått till distansundervisning i en akut takt, har den ställts inför komplikationer och missuppfattningar som måste övervinnas.⁵⁵ Ett annat faktum som den tidigare forskningen stödjer, är hur allvarligt det har drabbat lärare – och för den delen många andra i olika sektorer runt om i världen – är vetskapen om att det inte var möjligt att träffa andra under pandemin och att man behövde isolera sig från omvärlden, samtidigt som det var omöjligt att kunna följa elever med samma kraft och uppmärksamhet som lärare har

---

⁵² Burr, 2015, sid. 4.

⁵³ Sema Kara, An investigation of visual arts teachers' attitudes towards distance education in the time of COVID-19 International Journal on Social and Education Sciences (IJonSES), 3(3), 576-588, <https://doi.org/10.46328/ijonSES.246>, 2021, sid. 576.

⁵⁴ Kara, 2021, s. 756.

⁵⁵ Kara, 2021, s. 577.

möjlighet till i traditionell skolutbildning. Rädslan och medvetenheten om att pandemin är mycket smittsam är psykiskt mycket påfrestande. Den ständiga tröttheten som omgav lärare kan ses som ett symptom och en senare biverkning.⁵⁶ Det är ett olyckligt faktum att det redan har inträffat allvarliga katastrofer i andra länder som har gjort det omöjligt för människor att leva ett normalt liv, men som Kara redogör för i sin forskningsgenomgång har en sådan fullständig övergång till distansutbildning har aldrig hänt i världen.⁵⁷ Samhället behövde alltså en plötslig förändring som ingen hade upplevt tidigare. Detta påverkade inte enbart ett land utan alla invånare i världen. Därtill kan ett annat viktigt skäl noteras som Alistair Inglis skriver, från 2000, och som är nära relaterat till denna studie: hur bildpedagoger i skolor kan ge effektiv feedback till elever under distansundervisning.⁵⁸ Feedback är avgörande för elevernas inläring och humör, och fungerar också som ett slags komplement till saker som eventuellt kan falla på grund av den fysiska ramen för distansutbildning.⁵⁹ En elev kan till exempel ha fastnat i en uppgift och läraren kan behöva uppmuntra eleven eller påpeka vad eleven har missat. Ett stort plus som säkert kan läggas till detta är det faktum att bara för att eleverna får feedback från lärare senare betyder det inte att värdet av feedbacken minskar. Det är bara det att eleverna inte får feedback i realtid, utan när de ser tillbaka.⁶⁰ En annan aspekt som inte kan ignoreras är att kvaliteten på lärarbetet, och därmed en indirekt påverkan på utveckling av ämneskunnskap för elever, också kretsar kring lärares digitala kunskap.⁶¹ Denna kunskap är varierande. Tills dags dato är distansutbildning en ännu ny och okänd mark. Forskningen kring distansundervisning, och närmare bestämt inom ämnet bild, är mycket begränsad.⁶² Yilmaz İnce beskriver att medan det tidigare deltog fler och fler människor i distansutbildning, så var – när pandemin började – alla tvungna att byta till distansundervisning, vilket gav som restprodukt att inte ha tillräckligt med tid att förbereda sig.⁶³

Även om Kara Semas forskning har valt en annan metod än min studie för att komma fram till utfallet så talar slutresultatet för sig självt. Problemet börjar med att alla (lärare och elever) har inte samma erfarenheter av distansundervisning, även om det är en möjlighet för

---

⁵⁶ Kara, 2021, s. 578.

⁵⁷ Kara, 2021, s. 578.

⁵⁸ Alistair Inglis, Video email: a method of speeding up assignment feedback for visual arts subjects in distance education, *British Journal of Educational Technology*, Volume 29, Issue 4, October 1998, s. 344.

⁵⁹ Inglis, 1998, s. 343.

⁶⁰ Inglis, 1998, s. 344.

⁶¹ Kara, 2021, s. 578.

⁶² Kara, 2021, s. 578.

⁶³ Ebru Yilmaz Ince, Ahmet Kabul, & İbrahim Diler, "Distance education in higher education in the COVID-19 pandemic process: A case of Isparta Applied Sciences University", *International Journal of Technology in Education and Science* 4.4, 2020, s. 345–351.

framtiden, som enhetligt påstår att distansundervisning kräver media och teknologiska kunskaper, samtidigt som det – oavsett hur lärarna och eleverna än gör – i slutändan blir alldeles för tidskrävande.⁶⁴ Ett annat resultat av forskningen är att manliga bildlärare har visat mer positiv inställning till distansundervisning än sina kvinnliga motsvarigheter. Förklaringen som ges i artikeln är att manliga lärare vågar ta mer risker än kvinnor.⁶⁵

Det tredje resultatet som kom till ytan, i Kara Semas forskning, visar att förhållandet till distansundervisning inte bara är beroende av bildlärares kön utan också att åldern spelar stor roll. Dessutom bildlärare under fyrtio år fann mer positivt i distansundervisning än sina kollegor över 40 år.⁶⁶ Det bör understrykas att det inte nämns något om medielärare. Men om vi tar hänsyn till Romiszowskis studier som gjordes 1990, som refereras av Inglis, och handlar om återkopplingen mellan lärare och elev i distansundervisningen blir det tydligt att digitala metoder länge har använts och att detta är ett beprövat och fungerande alternativ för feedback.⁶⁷ Det skulle också betyda, det vill säga det skulle kunna betyda, att det inte finns några hinder för formativ bedömning i distansundervisning. Men som en kontrast till detta, vad vi inte kan ignorera, är det faktum att medan det i ett klassrum är möjligt för en elev att se sitt eget arbete med ett kritiskt öga i realtid med läraren närvarande, utelämnas denna del av feedbacken på grund av distansundervisningens fysiska ramar.⁶⁸ Eftersom denna tidigare forskning kan betraktas som bokstavligen tidigare (redan 22 år gammal), är det ingen idé att fördjupa sig i de problem som både elever och lärare stötte på för 22 år sedan när man övervägde kvaliteten på bilden och ljudet de spelade in som motpartnern kunde titta på och höra. Idag räcker det med en mobiltelefon för att göra högupplösta filmer som sedan kan laddas upp på olika webbsidor. En annan reaktion på detta är att interaktion kan möjliggöras genom videokonferenser. Det enda problemet är att synkroniseringen bara kommer att vara medioker.⁶⁹

Några andra forskningsrön som denna studie vilar på är bedömning på distans. När det kommer till betygsättning i den digitala miljön ger denna betygsform nya möjligheter för både lärare och elever. Men tyvärr är detta inte en färdiggjord sak. Läraren behöver förbereda och forma utbildningen så att eleverna kan utveckla självständighet och ansvar. Dessutom

---

⁶⁴ Kara, 2021, s. 582.

⁶⁵ Kara, 2021, s. 582.

⁶⁶ Kara, 2021, s. 582.

⁶⁷ Romiszowski, se Inglis, 1998, s. 345.

⁶⁸ Inglis, 1998, s. 345.

⁶⁹ Inglis, 1998, s. 345.

slår Skolverket fast att lärare ska använda all information för att kunna betygsätta elever.⁷⁰ Tidigare forskning visar att pedagoger som använder digitala verktyg använder formativ betygsättning mest i sin vardag.⁷¹ Som ett motargument till detta finns forskning av Sjødén från 2015 som kartlägger att feedback som eleverna får på distans oftast är svag.⁷²

8. Bearbetning och analys

Det som visas nedan är elevernas och lärarnas tankar som de framträder efter transkribering av intervjuerna. Utifrån deras berättelser kategoriseras tankarna i olika ämnen och analys görs. De benämningar av ämnen som görs är mina egna tolkningar utifrån hur intervjupersonernas berättelser har uppfattats av mig.

8.1 Minskad motivation och social isolering

I genomsnitt visade det sig att dessa elever upplevde distansundervisning som en ny och spännande företeelse som ger dem möjlighet att ta sig ut ur skolan en kort stund.

Inledningsvis trodde ingen av dem att detta kunde leda till förändring i en rad andra saker, bland annat att de med tiden blev allt mindre studiemotiverade. Det är egentligen inte konstigt att eleverna reagerade så. Ingen hade någon erfarenhet av isolering tidigare. Eleverna berättar hur deras humör har förändrats över tid.

” Ingen trodde liksom att det skulle hända i Sverige men så gjorde det och man blev väl lite alltså, det kändes ju lite spännande men ändå läskigt vad man visste inte hur länge det skulle vara typ och.” (elev 1)

Här beskriver eleven att rädslan överväldigade eleverna när de fick möta sanningen att en pandemi kunde inträffa även i Sverige. Dessutom visste ingen hur länge detta tillstånd skulle pågå. Denna elev har viss erfarenhet av digitalt arbete men hade svårt att lära sig när läraren inte var tillgänglig och eleven behövde hjälp. Känslan av att isoleringen blev mer och mer påtaglig, och att eleven inte kunde träffa kompisar, gjorde att det blev en tydlig minskning av skolmotivationen hos eleven. En annan sak som eleven tog upp under intervjun var att eleven saknade mycket av de positiva delar som skolmiljön kan erbjuda. Tryggheten till exempel, och att ha en plats att kunna gå till varje dag vilket skapar en mening för dagen. Detta faktum bidrog också i hög grad till elevens märkbara minskning av skolprestationsincitamentet.

---

⁷⁰ Skolverket, *Del 5. Bedömning i digitala lärmiljöer*, https://larportalen.skolverket.se/#/modul/0-digitalisering/Grundskola/202_Digitalt_berattande/del_05/, sid. 1.

⁷¹ Skolverket, *Bedömning i digitala lärmiljöer*.

⁷² Skolverket, *Bedömning i digitala lärmiljöer*.

En annan elevs erfarenhet visar tydligt att distansundervisning har en inverkan på eleverna. Det intressanta är att studenten själv berättade hur hen under distansundervisning upplevde ett slags kunskapsförlust. Detta påverkade inte bara hur studenten ser på sin utbildning, utan satte också sin prägel på studentens dagliga liv. Eleven i fråga betonade dock att det är en del av elevens vardag att träffa många människor och prata med vänner inom och utanför skolan, vilket inte var möjligt under distansundervisningen, vilket gjorde att eleven kände sig isolerad i negativ bemärkelse.

”Jag tyckte det var mycket svårare att plugga under distansen, bara för att jag skulle säga att jag är mer kreativ än teoretisk person.” (elev 2)

Det bör påpekas att en tredje elev betonade att det efter en genomgång på morgonen, kanske tjugo minuter, var svårt att hitta rätt inlärningsinställning och eleven kände att dagen var över. Det faktum att eleverna under genomgången gjorde mer än att lyssna på läraren, fick eleverna att förlora den lilla uppmärksamhet de hade från början.

”Jag typ bara gjorde massa andra saker medan så att jag bara satt och käkade att jag bara liksom stängde av mikrofonen stängde av kameran och bara gjorde saker under min dag” (elev 3)

Som ett resultat började eleven hamna på efterkälken. Eleven talar också öppet om att det är svårt att hitta resurser på distans. I skolan var eleven medveten om var saker fanns, vilket inte var möjligt på distans. Eftersom inte alla hade samma resurser hemma fick lärarna prioritera mindre uppgifter framför fördjupade uppgifter. Och detta resulterade i att eleven inte alls mår bra.

Anledningen till en annan elevs negativa upplevelse, efter att ha gått över till skoldistansundervisning, är att det fanns situationer där eleven inte hade möjlighet att ställa frågor till läraren. Det beror på att mediet som skolan använder, det vill säga datorn, och det faktum att alla elever kopplade upp sig och hörde varandra samtidigt, gjorde att eleven inte vågade ställa frågor eftersom eleven började oroa sig för att alla skulle höra vad hen faktiskt vill säga.

Det empiriska materialet visar att det finns en likhet i hur eleverna upplevde minskad motivation under distansundervisning. Hur själva upplevelserna gick till är dock högst individuellt. Av de sex eleverna som har blivit intervjuade angav fem att distansutbildning

och isolering hade en tydlig negativ inverkan. En elev däremot kommenterade positivt om distansundervisning: ”Jag kan fortfarande sakna distans.” (elev 6)

Även om elevens uttalande inte skiljde sig mycket från de andra när det gäller de olika svårigheter som upplevdes, så eleven att distansundervisning fungerade bra. Eleven kommenterade om hur det är att kämpa med motivation och isolering: en daglig kamp. Men efter ett tag lyckades eleven upptäcka flera gångbara vägar som hjälpte eleven att hitta tillbaka till lärandet. Den minskade motivationen hos eleverna märkte jag redan under min VFU. Som förklarats tidigare är skolan en plats där eleverna enkelt kan kommunicera direkt med varandra, och skolan ska framträda som en skola även på distans. Förlust av kommunikation, som spelar en betydande roll i utbildningen, kan orsaka märkbara störningar hos eleverna, som det framgår av analysen. Vidare visade elevintervjuerna också att i princip det enda medium som eleverna använde i distansundervisning var datorn och olika program. Eleverna berättar om sina svåra dagar som orsakats av att de inte kunde träffa varandra och att datorn inte var ett tillräckligt verktyg i skolan för att få eleverna att känna sig balanserade.

8.2 Olika uppfattningar om betyg

Betyget upplevdes olika och behandlades olika av eleverna. Elev 2 berättar hur hen upplevde att missnöjet med betyget ökade. Eleven var medveten om att hen skulle få ett lägre betyg eftersom eleven inte orkade anstränga sig för att lära sig. I takt med att motivationen sjönk kraftigt sjönk också elevens ambitioner.

”Eftersom jag presterade lite lägre ju så fick jag ju lite lägre betyg och blev missnöjd med det och det hade väl med distans som gör då att det inte var lika kul att liksom.” (elev 2)

Lärarens bedömning kändes dock inte jätteannorlunda, säger studenten, men påpekar att eleven kände att läraren inte hade möjlighet att se elevens arbetsmoment som under normala studier och därför upplevde eleven att betygsättningen skapade förtvivlan, stress och oro. Dock blev det lite bättre efter att läraren anpassade uppgifterna och då förstod eleven vad poängen var med uppgiften och det hjälpte eleven att få tillbaka en del av motivationen. Eleven ansåg alltså att distansbedömning ytterligare försämrade det egna humöret.

Att inte alla upplevde betyget lika, och att det inte fanns en negativ känsla hos alla, framgår samtidigt av vad en annan elev sa i sin intervju.

”Men jag tyckte ändå det funkade typ okej? Eftersom dom ändå anpassade men att vissa kanske hade svårt.” (elev 3)

Elevens berättelse avslöjade att de personliga arbetsuppgifterna utformades för att låta eleven utföra sitt arbete hemifrån och med hjälp av en dator. Den här eleven hade upplevelsen att bedömningen gick ganska bra, trots att själva arbetet hade en annan utformning, vilket fick bieffekten att alla tyckte lite olika om hur betygsättningen fungerade på distans.

Den delen av analysen visade andra symptom på problematiken som eleverna upplevde under distansundervisningen. Under intervjun med elev 4 utkristalliserades bland annat att när eleven fick veta att lärarna inte kan bedöma eleverna på samma sätt som vanligt uppstod en konflikt inom eleven.

”Ja och det var typ också någonting man typ sa, alltså lärarna. Typ sa, det är bara alltså. Vi kan inte bedöma er på exakt samma sätt så liksom.” (elev 4)

Eleverna är vana vid den bedömningsmetod som finns under normal skolgång. Detta innebär också att läraren inte bara använder själva det färdiga arbetet i bedömningen utan också utvärderar själva processen. Detta är vad eleverna är vana vid. När denna möjlighet togs ifrån eleverna på grund av omständigheterna kändes skolan allt svårare. Att lärare som en nödlösning gjorde om elevernas uppgifter genom att be eleverna skriva mer detaljerat i sitt arbete för att få mer information för bedömning, kändes inte som en givande förändring av utvecklingsbedömning. Här ska tilläggas att analysen också avslöjade att i ämnet bild var själva avståndet ett hinder för eleverna jämfört med ett annat ämne, där eleverna till exempel fick visa upp sina kunskaper genom olika digitala medier. Det gäller till exempel uppgifter som har anpassats till olika bildbehandlingsprogram eller andra mer praktiska ämnen. Förutom att betygsättning har upplevts olika av elever inom distansundervisning, och med tanke på vad Ingrid Carlgren kallar baklängespedagogik⁷³, visar analysen att formativ bedömning kommer att vara svår att tillämpa i distansundervisning. Och vägen till betygsättning, det vill säga bedömningssituationer av elevernas olika arbete, kommer att kunna skapa en obalans hos eleverna. Eftersom formativ bedömning så att säga kan anges ha förlorat sitt syfte på distans, det vill säga möjligheten för läraren att få insikt i elevernas arbete och att vid behov kunna formulera om uppgifter, visar analysen att tillämpningen av formativ bedömning på distans haft sämre effekt än i normalfältet i ämnet bild på gymnasienivå.

---

⁷³ Ingrid Carlgren, *Skola och Samhälle*, 2016-10-06, <https://www.skolaochsamhalle.se/flode/skolpolitik/skuggan-ingrid-carlgren-undervisning-och-laroplanernas-janusansikte/>, [hämtad 2022-03-07].

Analysen visar tydligt att eleverna inte alltid visste vad de skulle göra och nödlösningar fungerade inte heller alltid. Några av eleverna ansåg att deras arbete inte kunde värderas på det sätt de kunde hantera och var vana vid. Eftersom eleverna fann att det inte fanns någon lärare tillgänglig när de behövde, samtidigt som isoleringen hade stor inverkan, sjönk elevernas betyg under distansundervisning trots att eleverna inte kände av någon skillnad i hur själva bedömningen har gått till.

8.3 Fördelar med distansundervisning

Det pikanta med intervjuerna var att med hjälp av analysen framgick att alla elever fann något positivt i distansundervisning. Elev 6 gör till exempel tydligt att denna elev inte hade några problem med distansundervisning trots att eleven, precis som alla andra, upplevde en annan sorts utbildning än de var vana vid: "Jag kan fortfarande sakna distans." (elev 6) Elevens intervju avslöjade också att eleven kände att lärarna gjorde sitt bästa. Poängen är att alla elever har upplevt något positivt med distansundervisning, även om eleverna enhälligt har uttalat att alla med största sannolikhet hade kunnat visa en högre standard i sitt arbete om skolan inte gått över till distansundervisning.

För vissa elever fungerade distansundervisning bättre och de fann att bedömningsstruktur och betyg kunde användas. Däremot var känslan av att inte kunna vara i skolan svårhanterad. Några av eleverna kunde komma till skolan ibland och träffa läraren en kort stund. Analysen visar att elever som kunde träffa sin lärare regelbundet hade lättare att hantera uppgifterna än de som inte hade möjlighet att träffa sina lärare. Lärare 1, till exempel, påpekade att hans situation var lättare och hen kunde hantera bedömningen av elever lättare eftersom hen kunde träffa sina elever och se deras arbete utvecklas.

"Sen, så jag har ju kunnat prata med alla och bedöma alla. Jag har ju nog kunnat bedöma lika bra, men jag har kunnat peppa dom sämre." (lärare 1)

Lärare 2 sa däremot att hen var tvungen att lista ut uppgifter enbart i elevernas hemmiljö. Detta hindrade också läraren bland annat från att följa sina elever på samma sätt som sin kollega kunde göra. Distansundervisning underlättades med alla kommunikationsmedel som telefon, dator och andra medier, men eleverna behövde också förstå och vara villiga. Här visade analysen att elever som kunde använda tal- och språkkunskaper på ett innovativt sätt under sitt skolarbete uppnådde högre betyg.

Å andra sidan, enligt socialkonstruktionism, består all information som eleverna skaffar sig av människor som interagerar med varandra. Detta var problematiskt vid tiden för pandemin eftersom ingen kunde göra som tidigare. Olika medier har dock bidragit till att distansundervisningen fortsatt har vissa upplevda positiva effekter på eleverna.

Studenter delade med sig av sina erfarenheter, till exempel om de olika uppgifter som utformats för att studenterna skulle kunna arbeta hemifrån. Eleverna konfronterades med vad Derrida beskrev som *transcendentalt våld*⁷⁴ då uppgifterna anpassades för att kunna passa in på distans och eleverna behövde tänka och vara i stort sett ensamma. Men intervjuerna visar att tills detta hände så kände eleverna att de tappade motivationen och började syssla med något annat i skolan.

8.4 Olika lektioner möter olika krav

Lärarna förklarade att när pandemin bröt ut var alla i en känsla av hopplöshet. Efter den första förtvivlan började lärarna arbeta med enklare saker. För att alla skulle få tillgång till materialet kom eleverna till skolan ensamma eller i mindre grupper. Lektionerna ägde däremot rum online.

Lärarna märkte snart att olika klasser krävde olika förberedelser. Den största förändringen var i ämnet bild enligt de båda lärarna som båda även undervisade i ämnena bild och digitalt skapande under pandemin. På lektionerna som lärare håller i skolan kan det material som eleverna behöver, förberedas under rasten och de kan sedan börja lektionen direkt. Men när skolan gick över till distansundervisning kunde de inte jobba med samma material som de är vana vid. Olika elever har olika förutsättningar hemma och det var en utmaning att hitta en lösning som fungerade för alla. Detta är särskilt viktigt när gruppen består av många studenter. Inom distansundervisning måste lärare lägga större vikt på digital förberedelse. Förarbetet handlade därför om att hitta en digital lösning. Diskussioner lyfte också behovet för lärare att möta en ny utmaning. Ett annat exempel är att medan läraren i bildsalen kan se vad eleven gör under lektionen och springa runt i klassen och svara på frågor, var det annorlunda när lektionen ägde rum över Internet. Då kan exempelvis läraren få tre frågor under lektionen som läraren kan se på en skärm. Att prata enskilt med elever tar väldigt lång tid. Belastningen på läraren växer. De hade även svårt att hitta en lösning på hur de effektivt skulle kunna hjälpa elever när de behövde hjälp.

---

⁷⁴ Biesta, 2006, sid. 34.

Saker som inte gick att lära ut på distans, som i fotografi och bild, anpassades. Lärarna har upptäckt att vissa element försvinner eller blir omöjliga för eleven på avstånd. Som exempel nämnde den ene läraren att det inte går att lära elever att arbeta på distans med studioblixtar och systemkamera. Och därför behövde eleverna jobba med andra uppgifter. En annan stor utmaning var, som nämnts ovan, att hitta tid för att kunna förbereda lektionerna.

”[...] jag drar i gång en lektion och alla jobbar. När jag har en vanlig lektion i bildsalen så går jag runt och ser hur det går för alla, pratar med alla och hjälper dem att fortsätta att kunna komma vidare.” (lärare 1)

Dessutom finns det ytterligare en sak som lärare har presenterat som ett annat problem de inte har stött på tidigare i sin karriär. Ingen hade tillräckligt med erfarenhet för att göra distanslektioner.

”[...]då var det svårt för mig att komma in i systemet för jag hade inte fått tränat på det här tidigare. Vi har inte övat på något sätt, men det var tack vare att tekniken att allt gick snabbt och man fick anpassa sig med systemet.” (lärare 2)

Lärarna beskrev att de inte hade något annat alternativ än att dra nytta av sina bästa känslor och hoppas att det de gör är rätt. Alla använde plattformen Google Meet, och därifrån fick lärare en inblick i elevernas arbete. Buckingham i sin bok från 2013 skriver att alla kommunikationsverktyg i en skola kan användas enhetligt för att undervisa elever.⁷⁵ Problemet (enligt Buckingham) är att media inte kan ses som det enda verktyget som visar hur bra eleverna är i sina uppgifter, utan snarare som en förmedlare som bara presenterar det eleverna skriver för sina lärare, så det kan ses mer som en översättare mellan elever och lärare.

Eftersom det inte fanns någon kommunikation mellan lärare och elever som i en normal eller idealisk värld, kunde de inte heller veta hur mycket och vad lärare behövde förändra i sina uppgifter. Samtidigt fick pedagoger inte heller glömma bland annat vilka kunskaper skolan vilar på.

8.5 Formativ utvärdering förlorar sin formatering

Bedömningen påverkades av att läraren inte hade möjlighet att följa varje elev under en lektion. Det är helt enkelt inte möjligt att spåra trettiofå elever åt gången via en länk.

---

⁷⁵ Buckingham, 2003, s. 5.

”Ja, det kan jag inte göra på distans utan jag måste ju allt som oftast skriva kommentarer på Classroom och då det blir ju liksom man hinner ju inte lika mycket. Jag hinner ju inte skriva trettio två genomtänkta bra kommentarer.” (lärare 1)

En av lärarna pekade också på att de har kunnat träffa eleverna fysiskt ibland. Detta visar att läraren hade större möjlighet att följa elevernas arbete men bedömer att även om fjärrundersökningen av elever gick bra så var det mycket svårare att motivera eleverna. Formativ bedömning blir svårare och sämre under distansundervisning. Eftersom kontinuerlig återkoppling av elever inte är möjlig, tappar formativ bedömning sin styrka.

De intervjuade lärarna hade dock lite olika syn på utvecklingsbedömning på distans. En lärare upplevde inte att skillnaden var jättestor eftersom eleverna kunde lämna uppgifterna på sin egen plattform och utifrån det kunde läraren utvärdera arbetet. Det är viktigt att nämna här att läraren kunde träffa sina elever ibland. Det ska också tilläggas att de hade stora problem med att motivera elever, vilket också gjorde att eleverna tappade kvalitet i sitt arbete, vilket gav dem lägre betyg och också gjorde det ännu svårare att betygsätta arbetet. Läraren tillade också att det nästan gjorde det omöjligt att ha en rättvis bedömningssituation. Under normala förutsättningar, på vanligt sätt, gäller att även om eleverna av någon anledning inte hinner slutföra uppgifterna, har läraren ändå ett bra betygsunderlag på grund av att läraren ser vad eleven gjorde innan inlämning och kan vara redo för en halvfärdig produkt för utvärdering. Det här alternativet saknas på distans. En annan lärare hade däremot en lite annorlunda synvinkel.

”Det tycker jag inte är så stor skillnad för att i slutändan så har jag så får de lämna in allting på Google Classroom. Jag har samma material och titta på, skulle jag nog säga.” (lärare 1)

För det första är det ingen bra utgångspunkt för en elev som har svårt att arbeta självständigt, att tvingas bara titta på en skärm hemifrån ensam i ett rum. Det kunde ha handlat om förutsättningar också som eleverna har hemma. Denna lärare hade nyanlända elever som inte var vana vid en svensk skolform tidigare. Eller familjeförhållanden som innebar bekymmer för eleven att kunna arbeta på ett kvalitativt sätt.

”Då var det om någon var hemma hos några elever och båda föräldrarna jobbat på distans. Då är det svårt att få koncentration. Då är det svårt att få det här fokus på arbetandet.” (lärare 2)

Denna lärare tog upp att vi människor kommunicerar med verbala och icke-verbala tekniker i våra dagliga liv. När läraren satt bakom en skärm var det mycket svårt för läraren att förstå

om eleven helt förstod uppgiften eller förklaringen till uppgiften. Detta beror på att läraren på distans inte kunde följa elevernas reaktioner.

En av de intervjuade lärarna påpekade att möjligheten till återkoppling till eleverna var problematisk. Det fanns elever som inte ville lämna kameran på under hela lektionen, vilket gjorde att läraren inte visste vad eleverna gjorde. Så till slut visste läraren inte om det verkligen var eleven som gjorde uppgifterna. Det andra var att eftersom alla var i klassen samtidigt, hade vissa elever svårt att höra konstruktiv kritik, eller meningar som eleven hade svårt att acceptera inför alla. Lärarna hade alltså bekymmer under pandemin med att kunna utvärdera elevernas arbete rättvist utan att faktiskt få en djupare inblick i elevernas vardag. De var tvungna att anpassa lektionerna på ett sådant sätt att alla behövde kunna arbeta ensamma så på det sättet blev skolan mer anpassad utifrån att arbeta ensam. Skillnaden är att i en vanlig skolsituation får eleverna välja själva om de vill jobba ensamma eller i grupp. Det är inte möjligt på distans. När läraren går runt i klassen och svarar på en fråga kan många höra och dra nytta av det som läraren säger. Att bedöma elever på distans blir mycket svårare eftersom utvecklingsbedömning inte är lika genomförbart som i en normal undervisningssituation. Läraren måste vanligtvis förinspela materialet för lektionen för sina elever på plattformen, vilket är mycket tidskrävande.

För att utbilda eleverna till att vara en demokratisk medborgare i sin tid, och enligt Gert Biesta låta subjektet uppstå, är det nödvändigt att erbjuda eleverna uppgifter och utbildning som leder dem till det målet. Deweys pedagogiska idéer, som ser progressivism som en kunskapssyn och utgångspunkt, välkomnar idén att eleverna tar med sig sina frön till skolan och får utbildning på lektionerna genom att tillsammans med de andra bli bildade personer.⁷⁶ Detta blir mycket svårt om inte omöjligt under distansundervisningen enligt nuvarande kunskapsläge. Detta beror givetvis på att på distans har både lärare och elever helt andra förutsättningar än i klassrumsundervisningen.

Lärarna behöver goda förberedelser och tid för varje distanslektion, och när pandemin kom var de tvungna att flytta vissa moment från grupparbete till individuellt arbete. Till exempel från filmproduktion till bokproduktion. Det fanns en sak däremot som de flesta var överens

---

⁷⁶ "Progressivism", i *Nationalencyklopedin* (NE), <https://www-ne-se.konstfack.idm.oclc.org/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/progressivism> [hämtad 2022-03-13].

om. Nästan alla förklarade under intervjun att själva betygsättningen inte påverkades. Läraren bedömde som vanligt. Svårast var det för de eleverna att vara skolmotiverade som inte kunde arbeta ensamma hemifrån. Elevernas förmåga att lära sig förändras, eller rättare sagt anpassas till situationen (distansundervisningen), men eftersom det inte går att följa elevernas arbetsflöde som det kan göras i den lokala undervisningen, blir det betydligt svårare att bedöma eleverna. Skolverket uppmärksammar vikten av att eleverna kan ställa frågor om sådant de inte förstår och under processen fram till slutet av arbetet är bedömningen enbart träning.

Under distansundervisning hade lärare svårt att dels svara på elevernas frågor när de verkligen behövde det, dels låta eleverna känna att de kunde göra misstag eftersom det var väldigt svårt för lärare att formulera om uppgifter och skriva fortlöpande kommentarer. Det är inte så det är tänkt att vara helt enkelt.

Eleverna måste känna att det arbete som de gör fram till det är dags att ”visa upp” är just träning, och att det där finns utrymme för att göra misstag, pröva igen och ställa frågor om man inte förstår [...]”⁷⁷

Lärare 1 tycker dock att skillnaden i bedömning inte är enorm jämfört med den ”normala” och platsbundna undervisningen.

”Det tycker jag inte är så stor skillnad för att i slutändan så har jag så får de lämna in allting på Google classroom.” (lärare 1)

9. Tolkning och resultat

Studiens syfte har varit att undersöka hur distansutbildningen påverkar elevernas och lärarnas uppfattningar om formativ distansundervisning i ämnet bild. Att genom forskning undersöka om det finns skillnader i bedömning och att skaffa betygsunderlag när lektioner hålls på distans i gymnasiet, och för att få kontakt med elevernas upplevelser av hur de påverkades när skolor plötsligt behövde byta till distansundervisning. För helhetens skull intervjuade jag både lärare och elever. Jag arbetade och analyserade elevernas upplevelser på samma sätt som jag gjorde med lärarnas. Detta gjordes för att skapa en bild av båda sidorna. Intervjuer med lärare och elever utformades för att kunna belysa de problem och svårigheter som uppstod under distansbedömning. Min önskan var att genom denna undersökning få förståelse för vilka aspekter lärare behöver bemästra för att kunna verka i

---

⁷⁷ Skolverket, *Att planera, bedöma och ge återkoppling: stöd för undervisning*, Stockholm, 2021 <https://www.skolverket.se/publikationer?id=7824> sid. 21[Hämtad 18 mars 2022].

ett nytt och mycket spännande fält. Resultaten som framkommer kommer förhoppningsvis att vara användbara för framtida lärare som bara arbetar på distans. Frågeställningen var: *Hur påverkar distansbaserad undervisning utveckling av ämneskunnskap för elever och vad gör undervisningsformen för bedömning i ämnet bild?* vilket ledde fram till den genomgång som gjorts under bedömning och analys, och som nu granskas närmare i detta avsnitt.

Den föreliggande studien är huvudsakligen baserad på forskning som genomfördes 2021.

Digitaliseringen blir allt vanligare i alla delar av världen och det är viktigt att vi lär oss använda olika typer av medier som en resurs för en bättre och tryggare framtid.

Distansundervisning har sin potential, men den passar olika in i olika ämnen, vilket denna studie har visat. Till exempel är distansundervisning lättare att använda i ämnen som använder digitala program som läromedel, medan distansundervisning är en stor utmaning i andra ämnen som kräver andra resurser, till exempel en bildsal.

Under intervjuerna med eleverna blev jag medveten om hur starkt eleverna betonade sin egen väg, som förenklat utgick från uppfattningen om spännande undantag efter att skolan fick stänga dörrarna ett tag, men med tiden utvecklades mot depression av isolering och förtvivlan. Den samlade bedömningen av eleverna var att även om skolan gjorde sitt bästa för att hjälpa eleverna, så hade nästan alla elever en negativ upplevelse av tiden när de studerade på distans. Kara Sema skriver i sin forskning år 2021⁷⁸ att epidemin har påverkat inte bara kroppen utan även psyket bland lärare. Min studie visade att alla inblandade kände stor och djup oro i sina kroppar. Det faktum att ingen visste vad som väntade mänskligheten och medvetenheten om att de som lider av viruset kunde få en bestående komplikation, som i hög grad kan påverka humör och koncentration, bidrog också till den stora oron.

9.1 Bli till tillsammans

Lärarna betonade i intervjuerna att den obligatoriska övergången till distansundervisning var oförutsedd och att lärarna initialt stod frågande eftersom det inte fanns några tydliga, beprövade scenarier för vad man skulle göra i en pandemi. Förutom att behöva ta itu med andra saker som vi redan har nämnt i raderna ovan, fick lärarna hitta på olika metoder efter bästa förmåga för att fortsätta undervisa. Kara Semas tidigare forskning har visat att även om det har inträffat andra stora olyckor i världen, tyvärr, behövde inte alla skolor så betydande förändringar som när pandemin började. Eftersom det inte fanns några riktlinjer som kunde bana väg för lärare, var varje lärare tvungen att samla sina bästa idéer till en gångbar väg som

---

⁷⁸ Kara, 2021, s. 578.

eleverna skulle använda. Dessutom var varje skola tvungen att omorganisera och denna omvandling måste ske på ett ögonblick, vilket naturligtvis väckte nya farhågor bland lärare och denna oro förde oroligheterna i skolorna djupare och djupare. Detta stöds av annan forskning, bland annat Ebru Yilmaz Ince, Ahmet Kabul, & İbrahim Diler från 2020 som skriver om hur skolor upplevde svåra tider när epidemin bröt ut.⁷⁹

Även om de intervjuade lärarna i min undersökning var erfarna att arbeta med olika program, har alla lärare inte lika goda kunskaper om de olika digitala medierna och hur de kan användas i skolan för pedagogiskt syfte; vilket också påverkade hur elever faktiskt har kunnat lära sig i distansundervisning. Och eleverna hade snarlika skiftande förutsättningar tyvärr. Gymnasieelever som jobbar på distans behöver precis lika mycket uppmärksamhet och motivation som i en vanlig skolsituation. Studien fann att elever som hade möjlighet att träffa sina lärare under pandemin var mer benägna att möta utmaningar än sina kamrater som inte gjorde det.

Lärarnas ytterligare oro berodde på att eleverna kunde stänga av sina kameror under lektionen och därmed hade lärarna inte möjlighet att följa elevernas reaktioner på samma sätt som i skolan och se eleverna på samma sätt som under vanlig skolundervisning. Detta resulterade bland annat i att lärarna hade svårt att kunna ge konstruktiva meningar till eleverna. Detta är anmärkningsvärt eftersom eleverna behöver feedback. I distansundervisning får eleverna inte alltid feedback från läraren i realtid. Det kan finnas flera anledningar till detta. Ett exempel är att läraren skickar sina kommentarer till eleven via e-post eller genom en videouppspelning på grund av tidsproblem. Romiszowski år 1990 gjorde en studie som visade att fjärråterkoppling verkligen fungerar, och det som händer är bara att eleverna får feedbacken lite senare.⁸⁰ Det stora problemet med distansundervisning är inte bristen på möjligheter för en fungerande skolgång, utan bristen på gemensamma riktlinjer och bästa praxis för hur man faktiskt gör det.

Så situationen var inte idealisk för någon. Medan eleverna mådde dåligt av epidemin och inte hade möjlighet att träffa sina kompisar i skolan fick både skolan och lärarna kämpa även med andra saker. Skolan hade inte möjlighet att öppna sina dörrar och ge den känsla av trygghet som eleverna upplever varje dag. Tyvärr var bara en skärm tillgänglig för alla, så det är inte

---

⁷⁹ Ince, Kabul & Diler, 2020, s. 345–351.

⁸⁰ Romiszowski, se Inglis, 1998, s. 345.

svårt att se att det Biesta nämner i sin bok år 2013⁸¹, nämligen att vi skapar kunskapsutbyte genom att vi möter varandra, i detta läge, var bara en fåfång dröm. Lärarna kunde inte se elevernas reaktioner under lektionen, de hade inte en chans att se elevernas reaktioner om eleverna förstod uppgiften och inte heller vad eleverna gjorde innan de lämnade in sina uppgifter. Det visade sig också att eftersom lärare bara kunde titta på en skärm visste ingen av lärarna vad som egentligen pågick bakom de andra skärmarna. Alistair Inglis undersökte hur interaktion med elever via internet är möjlig.⁸² Med hjälp av intervjuer belyser min studie svårigheterna och begränsningarna i de tekniska förutsättningarna för kommunikation med elever. Inom distansutbildning är möjligheten till interaktion inte omöjlig i skolor, men enligt min forskning inte i den form som var under covid-19-pandemin. Men vad är problemet? För tjugotvå år sedan, när Alistair Inglis skrev i sin studie, var förutsättningarna inte desamma som idag, men samspelet fungerade i någon form, om än kanske inte på bästa sätt. Den stora skillnaden är att det finns gott om plattformar idag och tekniska förhållanden som höghastighetsinternet (relativt), datorer, högupplösta kameratelefoner och många fler tekniska saker, men som studien visar, utgör det som då var framtiden – idag – ett annat problem. Tekniken är mycket bättre än tidigare, men långt ifrån så bra som den kunde vara. Vad betyder egentligen det? Jo, till exempel, vad både lärare och elever nämnde i sina intervjuer är att alla inte lever i en miljö där det finns alla möjligheter till distansundervisning.

Idag, 2022, har vi tyvärr fortfarande ett antal elever i skolor som inte har en dator hemma eller en plats att vara ensam på. Internet kanske inte alltid fungerar lika bra, eller så tar uppkopplingen för lång tid, eller medan eleverna och lärarna som försöker ansluta hamnar i någon form av trubbel med ljud eller en krånglig dator. Listan är lång, vilket innebär att mycket värdefull tid kan gå förlorad. Dessa skäl påverkar i hög grad interaktionens förmåga att vara en utvecklande kraft. Och även om allt är frid och fröjd och fungerar som det ska är det inte nödvändigtvis tillräckligt bra. Det måste erkännas att det är lättare att koppla upp sig till en lektion med hjälp av en telefon, men i det här fallet måste man kompromissa med det som går förlorat på grund av telefonens tekniska begränsningar eller bristen på kunskap om själva driften av olika applikationer.

Emellertid kan tilläggas att det bara är ett falskt självförtroende att alla kan ha tålamod och energi att hantera olika digitala medier. Studien fann att vissa studenter helt enkelt inte kunde

---

⁸¹ Biesta, 2006, s. 34.

⁸² Inglis, 1998, s. 345.

hantera dessa program eller den situation som uppstod vid olika slags strul. Det förstnämnda berodde på att de i förväg inte hade möjlighet att få en tillräckligt bra grund att stå på. Jag måste faktiskt också tillägga att det inte var lärarnas fel. En av lärarna hade elever som var nyanlända och de hade inte tillräckligt med kunskap om hur dessa plattformar fungerade.

”De är ju nyanlända, de är ju nya i landet och kan inte språket så pass bra och då var det svårt för mig att för de bli motiverade och göra som de andra. Det är en del som var bekymmer.”
(lärare 2)

Vissa elever behövde träffa sina lärare även under epidemin för att kunna göra sitt arbete. Skolverkets examensmål för estetiska programmet från 2022, visar att interaktion och kommunikation måste spela en central roll i utbildningen. Detta kunde inte uppnås till en acceptabel nivå enligt studien. Som jämförelse kan vi kartlägga skillnaderna i distansundervisning. Det är stor skillnad mellan distansutbildning under pandemi och normal distansutbildning. Medan eleven aktivt väljer distansundervisning i traditionell distansutbildning, har han eller hon möjlighet att studera var som helst i världen. Detta gör att eleven och även läraren kan utnyttja möjligheten att ansluta till en plats där till exempel internet är gratis. Men under pandemin gavs inte denna möjlighet eftersom alla var isolerade. Det fanns andra utmaningar för lärarna, bland annat att kunna förbereda sig för lektioner på distans och utforma lektionen så att eleverna skulle bli lika motiverade som de är under en vanlig skollektion, och kunna föra dem framåt. Naturligtvis är det mycket svårare med elever som inte presterar särskilt bra under normala omständigheter heller. Jag avslutar stycket med en klyscha: Undantaget bekräftar regeln.

En viktig aspekt som studien visade var nämligen att det faktiskt fanns studenter som upplevde att distansstudier var något de blev vana vid under pandemin. Detta är mycket viktigt eftersom elever som hade förutsättningar och intresse att lösa olika uppgifter hemifrån presterade nästan lika bra på distans som i vanliga studier. Jag vill därför poängtera att denna studie har visat att det finns en stor potential inom distansundervisning.

9.2 Bedömningen i fokus

Med facit i handen skulle jag som genomförde den här studien ha fel om jag skulle hävda att lärare och elever upplevde en enorm skillnad i bedömning under distansundervisningen i skolan. Följande framställning kommer att tillhandahålla ett svar på studiens frågeställning: *Hur påverkar distansbaserad undervisning utveckling av ämneskunskande för elever och vad gör undervisningsformen för bedömning i ämnet bild?*

Jag intervjuade två lärare som hade lite olika klasser. Lärarna, som är mycket erfarna gymnasielärare, förklarade att det inte var någon jätteskillnad i hur läraren bedömde elever i själva proceduren. Å andra sidan har allt bakom det haft en enorm inverkan på både elever och lärare, men också för framtiden. Följande rader kommer att belysa på vilket sätt dessa förändringar påverkade alla inblandade.

Eleverna hade en digital loggbok redan innan pandemin bröt ut och la sina skrivna och dokumenterade saker där. Läraren gick helt enkelt in och kunde gå igenom elevernas uppgifter som vanligt. Därmed fick läraren insikt i elevernas arbete. Men under pandemin var det i princip den enda möjlighet som lärarna hade att kunna titta på elevernas arbete. Och vi måste lita på att eleverna faktiskt gjorde sina läxor.

Tekniken fanns alltså redan så att lärare enkelt kunde följa elevernas uppgifter. Kara Sema skriver 2021, att digitala och tekniska hjälpmedel ger bekvämlighet. Faktum är att den här studien visade att lärare använder dagböcker och andra verktyg för att underlätta lärarnas arbete.

Så vad är problemet? Det framgår tydligt av elevernas tal att de upplevde en försämrad prestation. Förlust av energi och lust gjorde att skolan plötsligt kändes omotiverande och eleverna kunde göra vad de ville under lektionen eftersom det inte fanns någon som tydligt styrde på plats eller hade inblick i vad de gjorde bakom skärmarna hemma. Lärarna menade att eftersom uppgifterna behövde anpassas förlorades möjligheten till både kreativitet och kvalitet. Eleverna upplevde en tydlig kunskapsförlust efter att skolan gått över till distansundervisning. I vissa fall har eleverna även tillagt att när skolan återgick till vanlig skola kunde de återuppta studierna och betyget höjdes. Trötthet, olika smärtor i kroppen, depression och olika skador orsakade av *Covid-19* kan ha bidragit till dessa symtom hos både elever och lärare.

I tolkning och resultat diskuterade jag med stöd av tidigare forskning och teori vilka svårigheter eleverna och lärarna stötte på under distansundervisningen. Att bedömningen på distans inte är en självklar sak och att det kan bli problematiskt att använda samma bedömningsmetod som lärarna använder i vanliga fall, samt hur elevernas kunskapsutveckling påverkades negativt under pandemin. Det har även kommit fram att

erfarna lärarna (i studien ingick två) hanterade situationen med hjälp av erfarenheten och ämnesskicklighet.

En liknande väg hade även bedömningen. Formativ bedömning började diskuteras långt innan det talades om en pandemi, bland annat av Ingrid Carlgren redan år 2015 ifrågasatte den formativa bedömningens användbarhet och diskuterade om formativ bedömning har förlorat sitt syfte i skolan.⁸³ Min studie visade att formativ bedömning har ännu större problem vid distansundervisning. Att Skolverket år 2016 skriver i sin rapport att lärare som använder digitala medier i sin praktik mest använder sig av utvecklingsbedömning⁸⁴ strider mot vad denna studie visat. Studiens lärare hade inte en chans att följa sina elever på skolan under pandemins tid, vilket är hörnstenen i formativ utvärdering. Vidare sa eleverna att det inte gick att kommunicera och interagera med lärare som tidigare, och det är också en märkbar skillnad mot vad Gert Biesta skriver 2006, att lärare behöver kunna leda, vara elevernas ögon och kunna peka på saker som eleverna kan tycka är intressanta.⁸⁵ Eftersom lärare inte hade någon insikt i vad eleverna gjorde förutom när de träffades, kunde de bara hantera vad eleverna lade upp på sina plattformar. Lärarna såg inte heller ordentligt vad eleverna behövde och de kunde inte ge formativa kommentarer till alla. Detta berodde på olika saker.

Delvis lärarnas omöjliga situation där de var tvungna att handskas med själva pandemin och stödja eleverna, hantera det nya i den dåvarande situationen, snickra ihop uppgifter på nolltid som passade till alla, kunna bedöma arbeten utifrån underlaget som de har fått in från eleverna och dessutom ge konstruktiv kritik till varje elev, men även att kunna handskas med att alla elever reagerade annorlunda på distansundervisningen. Om man ser på framtiden tror jag att det skulle finnas ett stort behov av faktainsamling som skulle kunna ge mer information om ljud. Här pratar jag specifikt om de röster som når oss genom de olika plattformarna. Vi nämnde tidigare hur mycket framsteg som har gjorts sedan Alistair Inglis år 1998 publicerade sin forskning. Jag tror att rösten kan ha stor inverkan på eleverna. Det skulle vara intressant att veta hur mycket ljudkvaliteten påverkar eleverna. Dessutom är användningen av en skärm en del av distansundervisningen som påverkar koncentrationsförmågan. Hur lång tid kan man spendera framför skärmen utan att det blir skadligt? Och hur påverkar kvaliteten på skärmen koncentrationsförmågan?

---

⁸³ Ingrid Carlgren, *Skola och Samhälle*.

⁸⁴ Skolverket, *Bedömning i digitala lärmiljöer*.

⁸⁵ Biesta, 2006, s. 46.

En annan sak som jag tycker är värd att lägga tid och energi på är lärar- och elevkommunikation inom distansundervisning. Hur upplever och absorberar eleven de tecken som läraren signalerar? Hur och på vilket sett kan läraren skapa ett kommunikationsrum som främjar elevens positiva utveckling? Och hur kan läraren kritisera elever så att eleven inte negativt uppfattar det läraren skriver?

10. Slutdiskussion

I den här delen vill jag inte bara belysa och diskutera vilka problem det finns med distansutbildning eller distans i sig.

Jag skulle också vilja fästa allas uppmärksamhet på det faktum att distansutbildning är en gångbar väg som jag tror inte kommer att passa perfekt för alla i framtiden, men kanske en utbildningsform för en viss grupp. Det andra viktiga är framtiden. Denna studie handlade inte bara om nuet, utan också om hur framtida lärare kan dra nytta av distans i utbildningen. Alla vet att det är väldigt viktigt i dagens teckenvärld att vi kan använda medieteknik för att analysera bilder. Om vi inte kan göra detta, hur kan vi leva i en demokratisk värld där allt fler saker kommer fram i hisnande hastighet? Tanken på hur en lärare är och hur han eller hon kan kommunicera skriftligt med eleverna är också relevant. Men det finns förstås också aspekten av hur eleverna kan känna igen och bearbeta de olika tecken som finns i texterna.

Vi måste också tänka på framtiden, som på sätt och vis redan är här. Men under tiden är en av våra nyckeluppgifter att lära oss hantera olika program och medier så att de fungerar som vi vill att de ska. Detta är ett steg som tydligt underlättar betygssättning och lärande.

Vad tror du kära läsare, hur lång tid kommer det att ta för distansutbildningen att bli en artificiellt intelligent skola?

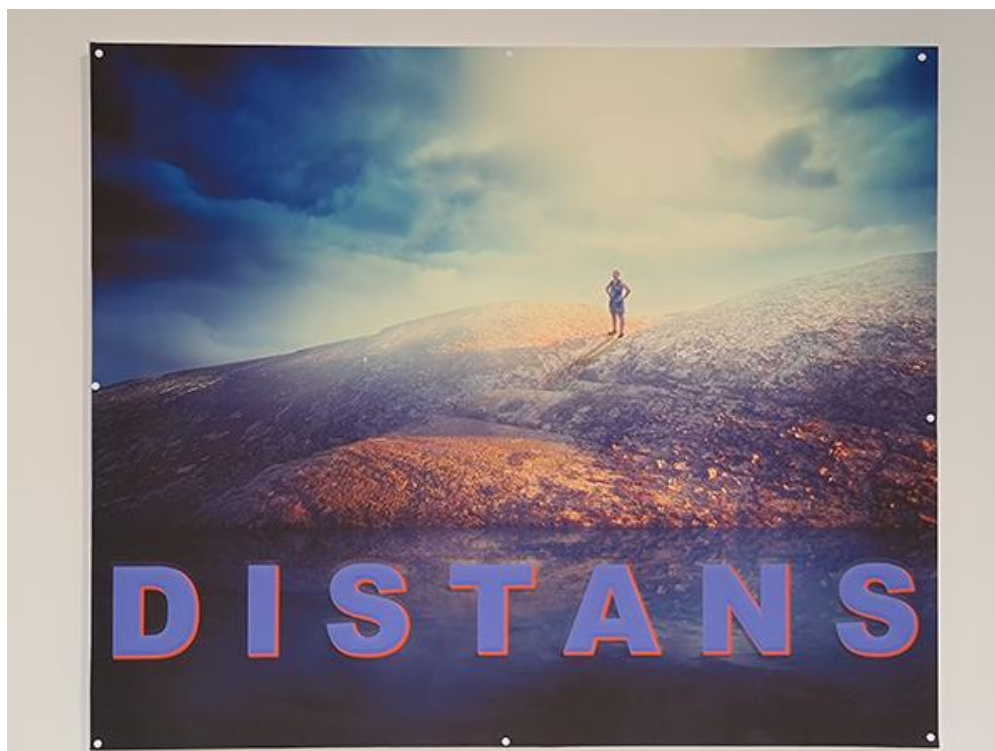
10.1 Om gestaltningen: Försinnligande

Och nu, kära läsare, innan vi vänder de sista sidorna, låt mig nämna några fler ord om gestaltningen med ett annat tonläge. Jag känner att gestaltningen har kunnat hjälpa oss att skapa en verklig bild som kan representera distansundervisning och det som hör till det, i ett förfinat konstverk. Med några fotoknep kunde du uppleva en färdig produkt. Du kunde se bilder, en stor och flera mindre. Hur du upplevde gestaltningen beror inte bara på om du vaknade på fel sida av sängen eller inte. Kanske tiden du tillbringade på mässan satte sin prägel på just den punkt som gör ont i ditt ben eller du har precis haft ett jobbigt telefonsamtal eller du blev störd av kanske barnskrik i bakgrunden. Det finns så många olika sätt som kan

få tippa dig ur "Jag har energi att omfamna konst" kroppsmelankoli. Du ser. Allt berodde på din nuvarande mentala föreställning. I ett fall som detta kan du ha känt att själva arbetet inte verkade vara en stor sak och frågade dig själv: Vem skulle inte kunna göra det? Är det så konstigt? Vad är meningen?

Men sanningen är den: Ingen ser värdet eller den sofistikerade precisionen i de många års praktik som det har tagit för att komma så långt. Ingen har insyn, och kommer aldrig att få veta, vägen som ledde mig till att bli till en konstnär och lärare ur ingenting på egen hand. Ingen kommer att leka med tanken vad som hände bakom kulisserna när det fanns ett ögonblick som öppnade sina dörrar för misslyckande. Ingen kommer att meditera i skuggan av ett lövträd på de branta trappstegen jag var tvungen att studsa på en fot, och ingen kommer att anpassa sin krage på sitt plagg för att maskera chocken som gåshud orsakade när han eller hon insåg vilken väg som hade lett mig hit. Hur skulle någon veta hur många sömnlösa nätter som ligger bakom ett sådant jobb? Hur skulle ett sådant arbete kunna utvärderas när endast slutresultatet uppnås? Jag är vuxen och jag är tränad att hantera det. Men tänk på våra elever vi bygger framtiden på...

Börjar det få dig att förstå, kära läsare, vad elever och lärare förlorade när de avbröt interaktionen?

11. Referenser

Tryckta källor:

Biesta, Gert, *Bortom lärandet: demokratisk utbildning för en mänsklig framtid*, Studentlitteratur, Lund, 2006.

Braun, Virginia, & Clarke, Victoria, "Using thematic analysis in psychology", *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, 2006.

Braun, Virginia, & Clarke, Victoria, *Successful qualitative research: a practical guide for beginners*, SAGE, Los Angeles, 2013.

Bryman, Alan, "Social research methods", Fifth edition, Oxford University Press, Oxford, 2016.

Burr, Vivien, *Social constructionism*, Third edition., Routledge, London, 2015.

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018.

Inglis, Alistair, "Video email: a method of speeding up assignment feedback for visual arts subjects in distance education", *British Journal of Educational Technology*, Volume 29, Issue 4, October 1998.

Linden, Jos van den & Renshaw, Peter, (red.), *Dialogic learning [Elektronisk resurs] shifting perspectives to learning, instruction, and teaching*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 2004.

Peter, Sohlberg & Britt-Marie, Sohlberg, *Kunskapens former: vetenskapsteori, forskningsmetod och forskningsetik*, Fjärde upplagan, Liber, Stockholm, 2019.

Sema, Kara, "An investigation of visual arts teachers' attitudes towards distance education in the time of COVID-19", *International Journal on Social and Education Sciences (IJonSES)*, 3(3), 576–588.

Yilmaz Ince, Ebru, Ahmet Kabul, and İbrahim Diler, "Distance education in higher education in the COVID-19 pandemic process: A case of Isparta Applied Sciences University", *International Journal of Technology in Education and Science* 4.4 (2020): 345-351.

Otryckta källor

Carlgren, Ingrid, *Skola och Samhälle*, 5/9 2011,
<https://www.skolaochsamhalle.se/flode/skola/ingrid-carlgren-progressivismens-manga-ansikten/>, hämtad 2022-03-10.

Carlgren, Ingrid, *Skola och Samhälle*, 6/10 2016,
<https://www.skolaochsamhalle.se/flode/skolpolitik/skuggan-ingrid-carlgren-undervisning-och-laroplanernas-janusansikte/>, hämtad 2022-03-07.

Carlgren, Ingrid, Skolforskning Stockholms stad, [video], YouTube, publicerad 20 november 2015, <https://www.youtube.com/watch?v=gEvibBS1HpE&t=2587s>, hämtad 2022-03-11.

Folkhälsomyndigheten "Spridningen av covid-19 är en pandemi" 11/3 2020,
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/mars/spridningen-av-covid-19-ar-en-pandemi/>, hämtad 2022-03-05.

Okänd författare, ”Om boken Det ljusa rummet”,

<https://www.fotosidan.se/cldoc/bildkomposition/om-boken-det-ljusa-rummet.htm>, publicerad

2002-05-13, hämtad 2022-05-23.

Pedagog vid institution IBIS, Konstfack universitet. Föreläsning 2020-02-10, föreläsning

Pedagog vid institution IBIS, Konstfack. Föreläsning 2019-09-02, föreläsning

”Progressivism”, i Nationalencyklopedin (NE), <https://www-ne->

[se.konstfack.idm.oclc.org/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/progressivism](https://www-ne-se.konstfack.idm.oclc.org/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/progressivism)

Skolverket, *Att planera, bedöma och ge återkoppling: stöd för undervisning*, Stockholm,

2021. Tillgänglig via <https://www.skolverket.se/publikationer?id=7824>, hämtad 2022-03-18.

Skolverket, Del 5. Bedömning i digitala lärmiljöer,

<https://larportalen.skolverket.se/#/modul/0->

[digitalisering/Grundskola/202_Digitalt_berattande/del_05/](https://larportalen.skolverket.se/#/modul/0-digitalisering/Grundskola/202_Digitalt_berattande/del_05/), sid. 1, hämtad mars 2022-03-16.

Skolverket, *Gymnasieskola 2011*, Stockholm, 2011,

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2597>, hämtad 2022-03-03.

Skolverket “Distansundervisning”, 04/03 2022, [https://www.skolverket.se/regler-och-](https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/distansundervisning)

[ansvar/ansvar-i-skolfragor/distansundervisning](https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/distansundervisning), hämtad 2022-03-07.

Skolverket “Kunskapsbedömning i skolan - praxis, begrepp, problem och möjligheter” 2011,

[https://www.skolverket.se/publikationsserier/stodmaterial/2011/kunskapsbedomning-i-](https://www.skolverket.se/publikationsserier/stodmaterial/2011/kunskapsbedomning-i-skolan---praxis-begrepp-problem-och-mojligheter)

[skolan---praxis-begrepp-problem-och-mojligheter](https://www.skolverket.se/publikationsserier/stodmaterial/2011/kunskapsbedomning-i-skolan---praxis-begrepp-problem-och-mojligheter), 07 mars 2022.

Skolverket ”Pandemin en stor utmaning för skolan” 21/5 2021,
<https://www.skolverket.se/om-oss/press/pressmeddelanden/pressmeddelanden/2021-05-21-pandemin---en-stor-utmaning-for-skolan>, hämtad 2022-03-08.

Skolverket, ”Estetiska programmet”,
https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/program?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fprogram.htm%3FprogramCode%3DES001%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa9295#anchor_4, hämtad 2022-03-01.

Skolverket, ”Skillnad i syn på kunskap skapar skillnad i betygsättning”, 2020-10-12
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/skillnad-i-syn-pa-kunskap-skapar-skillnad-i-betygsattning>, hämtad 2022-03-07.

Vetenskapsrådet, ”Formativ bedömning på 2000-talet. Delrapport”, Vetenskapsrådet, 2015,
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25aca/1555423122350/Formativ-bedoemning-svensk-o-internationell-forskning_VR_2015.pdf 28, hämtad 2022-04-28.

Vetenskapsrådet, Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, Stockholm, 2002,
https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf.

Bilaga 1 – Samtyckesblankett

Jag heter Szilard Gango och går sista terminen på bildlärarutbildningen på Konstfack. Jag ska nu skriva examensarbete om hur lärare och elever upplever betygssättningen på distansutbildningen i ämnet bild.

Jag skall göra en undersökning som innefattar att jag kommer att intervjua bild- eller fotoläraren respektive tre elever; i skolan eller på distans.

Uppgifterna jag samlar in kommer endast användas som underlag för mitt examensarbete.

Deltagarna i studien kommer att anonymiseras.

För att använda insamlat material, i samband med redovisning och rapportskrivning enligt ovan, behöver jag Ditt/Ert samtycke.

Arbetet sker under handledning. Vår handledare arbetar på Institutionen för bild och slöjdpedagogik, Konstfack.

E-post: camilla.gafvels@konstfack.se

Telefon: XX

Kontakta gärna mig om ni har frågor på tel. 0760895770

Tack på förhand! Hälsningar

Samtycke för Examensarbetet _____

Namnförtydligande: _____